

Спеціалізований вченій раді Д 26.007.04
Національній академії внутрішніх справ
(03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1)

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу
Палюха Андрія Ярославовича
на тему «Конституційно-правові засади державної політики у сфері
фізичної культури і спорту»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за
спеціальністю 12.00.02 - конституційне право; муніципальне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження викликана назрілими суспільними потребами (популяризація здорового способу життя в добу пандемії, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, інтеграція людей з розумовими та фізичними вадами через заняття спортом, захист спорту від таких загрозливих явищ, як договірні матчі, расизм, насильство, допінг тощо), практичною необхідністю (інтенсифікація співробітництва України з ЄС щодо її інтеграції до європейського простору у сфері спорту та фізичної культури відповідно до Глави 25 розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також розвиток міжнародного співробітництва України з зарубіжними державами, міжнародними міжурядовими організаціями та ін.), теоретичною неопрацьованістю питань поняття та змісту конституційно-правових принципів державної політики у сфері фізичної культури і спорту та інституційного механізму її реалізації та дискусійністю питань системи суб'єктів формування державної політики в цій сфері тощо.

Власне проблематика дисертаційної роботи також генерує інші дискурси в науці конституційного права, адже пов'язана із розглядом питань ролі міжнародних неурядових організацій у міжнародному співробітництві держав в сфері фізичної культури і спорту, впливу рішень Європейського суду з прав людини на конституційно-правові засади державної політики цій у сфері.

ВЛСД НАВС	
Вх. №	29
кількість аркушів:	20 21 р.
осн. док.	44 додаток

Вище викладене свідчить про актуальність теми дисертаційної роботи Палюха Андрія Ярославовича, її наукову та практичну значущість.

Наукова новизна одержаних результатів. Притаманний рецензованій дисертаційній роботі ступінь обґрунтованості зроблених Палюха А.Я. теоретичних висновків і практичних рекомендацій досягнутий шляхом обрання автором відповідних загальних і спеціальних методів наукового пізнання суспільних відносин і державно-правових явищ, опрацювання монографічної та іншої літератури, аналізу міжнародних договорів, законів та інших нормативних джерел щодо державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Винесені на захист висновки характеризуються новизною, повнотою наукового обґрунтування.

Зокрема, заслуговують на увагу і підтримку такі висновки:

1) твердження, що забезпечення конституційно-правових засад сфери фізичної культури і спорту в Україні є одним із стратегічних напрямів державної політики України й полягає у створенні сприятливих умов для усіх учасників фізкультурно-спортивних відносин, які беруть участь у програмах розвитку професійного та інших видів спорту, забезпеченні здорового способу життя людини й нації, поєднання централізації та децентралізації (територіальності) системи управління даною сферою, а також удосконаленні її нормативно-правової основи;

2) обґрунтування значення й важливості української мови у розвитку фізичної культури і спорту як системної конституційної засади державної політики щодо всебічного її розвитку й функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України. Проаналізовано положення Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року щодо закріплення засади застосування державної мови у спорті, які ще потребують упровадження в практику функціонування національних спортивних інституцій;

3) висновок про те, що міжнародно-правові акти у сфері фізичної культури та спорту, прийняті в рамках міжнародних міжурядових організацій, зокрема ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи та низки інших, є інструментами

міжнародного права, на яких базуються політика країн і міжурядове співробітництво у сфері боротьби з допінгом у спорті, піклування про здоров'я спортсменів, чесну гру, викорінення шахрайства та майбутній спорт;

4) обґрунтування поділу сфери фізичної культури та спорту поділяється на дві: сфера фізичної культури, що включає масовий спорт, та сфера професійного спорту, що зумовлює особливості нормативно-правового регулювання й побудову окремих інституційних механізмів. Спільними для обох сфер ефективними заходами державної підтримки є кадрова політика у сфері фізичної культури і спорту, матеріально-технічне забезпечення даної сфери, діяльність служби спортивної медицини, формування з боку держави позитивної громадської думки тощо;

5) положення про те, що реальна сфера правовідносин фізичної культури і спорту не може обмежуватися тільки забезпеченням можливості індивіда займатися цими видами діяльності; спортивні заходи та змагання – це бізнес, чинник, який впливає на геополітику, формування та популяризацію певних ідей серед людей;

6) висновок, що сучасний етап розвитку конституційно-правових засад фізичної культури і спорту базується на основах фізичного розвитку Стародавніх часів, коли функціонували установи закритого типу для підготовки професійних майстрів, що й сьогодні спостерігається при становленні професійних спортсменів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Новизна одержаних результатів дослідження підтверджена широкою апробацією: основні положення, рекомендації і висновки були оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях.

Достовірність отриманих наукових положень, висновків і рекомендацій, обґрунтованих у дисертації Андрія Палюха, обумовлена тим, що вони підтверджені теоретичними напрацюваннями та емпіричними фактами. Мета, об'єкт і предмет дослідження сформульовані чітко, вичерпно, коректно й

науково виважено, а його наукознавчі завдання є цілком виправданими, достатньо повно охоплюють відповідну тематику і повністю перебувають у межах наукової спеціальності 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Справляє позитивне враження нормативна та емпірична база дослідження. Ґрунтовною є теоретико-методологічна основа дослідження, яку склала сукупність філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціально-наукових методів дослідження, які націлені на об'єктивний аналіз досліджуваного предмета. Загалом зазначені методи й підходи забезпечили повноту і всебічність дослідження конституційно-правових засад державної політики у сфері фізичної культури і спорту.

Структура дисертаційної роботи відповідає меті і задачам. Оцінюючи зміст дисертаційного дослідження, можна стверджувати, що одержані наукові результати є обґрунтованими, а їх наукова новизна – достовірною. Вони забезпечені вдалим застосуванням різноманітних методів наукового дослідження, використанням теоретичних розробок вітчизняних і зарубіжних вчених, детальним аналізом вітчизняних, зарубіжних та міжнародних нормативно-правових актів та програмних документів з питань організації і здійснення державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Особливо слід відмітити використання сучасних аналітичних, статистичних та соціологічних даних роботи органів публічної влади України. У дослідженні викладено ряд нових концептуальних положень, висновків та рекомендацій, що мають важливе науково-теоретичне та практичне значення. Усе це підтверджує виконання автором поставлених завдань та досягнення мети дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Системною, послідовною та досить логічною уявляється архітектоніка дисертаційного дослідження Андрія Палюха. Дисертація складається з анотації, вступу, п'яти розділів, логічно об'єднаних у 15 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (607 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 449 сторінок, з них основного тексту – 368 сторінок.

У вступній частині дисертаційного дослідження обґрунтовано актуальність теми, охарактеризовано ступінь розроблення проблеми, зазначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету й завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено дані про апробацію результатів дослідження й публікації.

У розділі 1. «Теоретико-історичні та методологічні основи дослідження сфери фізичної культури і спорту», що складається із трьох підрозділів, розглянуто низку питань, пов'язаних з науково-теоретичними, історичними та теоретико-методологічними засадами державної політики у сфері фізичної культури і спорту.

Розділ 2. «Конституційно-правові принципи та міжнародні стандарти державної політики у сфері фізичної культури і спорту» у своєму архітектонічному розумінні складається з трьох підрозділів, присвячених методологічним засадам конституційно-правового дослідження, розкриттю генези місцевої публічної влади в Україні, визначенню поняття, з'ясуванню сутності та характеристики принципів місцевої публічної влади в сучасній Україні.

Розділ 3. «Сучасне конституційно-правове регулювання сфери фізичної культури і спорту в Україні та зарубіжних країнах» складається з трьох підрозділів, присвячених конституційно-правовому регулюванню сфери фізичної культури і спорту в Україні та зарубіжних країнах. Імпонує наукова позиція автора про те, що, що сучасний розподіл сфери фізичної культури і спорту на два сегменти – професійний спорт (спорт вищих досягнень) і масова фізична культура і спорт – на рівні законодавства потребує чіткого закріплення завдань держави, її органів та посадових осіб щодо його розвитку. Наголошено на необхідності нормативно окреслити сферу відповідальності у сфері розвитку фізичної культури і спорту між державними органами та інституціями місцевого самоврядування.

Розділ 4. «Інституційний механізм реалізації конституційно-правових засад державної політики у сфері фізичної культури і спорту в Україні» містить у собі чотири підрозділи, у яких досліджено систему суб'єктів та їх роль у формуванні й реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту в Україні. Констатовано, що основними відповідальними органами влади центрального рівня в Україні у даній сфері є, насамперед, Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство молоді та спорту України та інші. Їх компетенційні характеристики дозволяють класифікувати: органи загальної компетенції, міжгалузевої компетенції, галузевої (спеціальної) компетенції. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади сприяють розвитку фізичної культури і спорту за місцем роботи та проживання громадян, взаємодіють з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Розділ 5. «Удосконалення конституційно-правових засад розвитку сфери фізичної культури і спорту» складається з двох підрозділів, де досліджено сучасні світові тенденції розвитку конституційно-правового регулювання державної політики у сфері фізичної культури і спорту в Україні та окреслено напрями вдосконалення захисту прав людини й громадянина у вказаній сфері. Позитивним доробком автора є обґрунтування стратегічних напрямів розвитку фізичної культури і спорту на загальнодержавному рівні, що включають: активізацію пропаганди здорового способу життя, що є основою для розвитку фізичної культури і спорту; створення умов для розвитку масового спорту для всіх, що вимагає розроблення доступної спортивної інфраструктури по всій країні; розвиток спортивної медицини як складової системи охорони здоров'я у сфері фізичної культури і спорту; гарантоване функціонування центрів підготовки резерву спортсменів, розроблення й упровадження сучасних тренерських програм; удосконалення законодавчої бази у сфері фізичної культури і спорту, які буде підкріплено фінансовою та інституційною спроможністю держави.

Обґрунтованими та актуальними вбачаються висновки автора про те, що сфера фізичної культури і спорту безпосередньо пов'язана з реалізацією значної кількості прав людини і основних свобод, включаючи ті, що закріплені Європейською конвенцією про захист прав людини і основних свобод (ст. 2 – право на життя, ст. 5 – право на свободу та безпеку, ст. 6 – право на справедливий суд, ст. 14 – заборона дискримінації та ін.). У дослідженій практиці Європейського суду з прав людини спортивними фактично можуть бути спори щодо порушення ст. ст. 2, 5, 6, 8, 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Тобто постають питання щодо порушення права на життя, що, на жаль, іноді відбувається на масових заходах, які супроводжують спортивні змагання, права на свободу та особисту недоторканість, право на приватність, свободу висловлювання поглядів та право на справедливий суд.

Дисертація написана граматично вірно і достатньо лаконічно, чіткою і ясною мовою з використанням загальноприйнятої наукової термінології. На використанні джерел і результати інших авторів зроблені коректні посилання. Бібліографічний опис цитувань в дисертаційній роботі складено у відповідному вигляді.

Дисертація є структурованою, завершеною роботою, в якій подано нове вирішення досліджуваної наукової проблеми.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.

Сформульовані та оприлюднені результати дисертаційного дослідження використані та мають перспективу використання у:

– *правотворчості* – для розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення конституційно-правового статусу суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, забезпечення прав людини у даній сфері в Україні, підготовки відповідних проектів законодавчих актів, що підтверджується наявністю актів впровадження народних депутатів України наявні;

– *науково-дослідній роботі та освітньому процесі* – для подальшого дослідження фундаментальних проблем конституційного права, засад державної

політики у сфері фізичної культури і спорту, а також при викладанні навчальних дисциплін «Конституційне право», «Муніципальне право», «Конституційне процесуальне право», «Міжнародне право», «Права людини і міжнародні стандарти» та ін., підготовці підручників і навчальних посібників, що підтверджується наявністю акту впровадження Національної академії внутрішніх справ;

– *правозастосуванні* як підґрунтя для прийняття оптимальних і ефективних рішень органами державної влади та місцевого самоврядування, їх посадовими особами у сфері розвитку фізичної культури і спорту та забезпеченні прав людини в Україні, що підтверджується наявністю актів впровадження Управління фізичної культури та спорту Тернопільської обласної державної адміністрації та Управління розвитку спорту та фізичної культури Тернопільської міської ради;

– *просвітницькій та правороз'яснювальній роботі* для правового виховання й підвищення рівня правової свідомості та культури громадян, посадових і службових осіб органів публічної влади у сфері фізичної культури і спорту, що підтверджується наявністю акту впровадження Тернопільської обласної організації фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» Україна.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Основні теоретичні положення і висновки, сформульовані у дисертації, знайшли своє відображення у 34 наукових публікаціях, серед яких одна монографія, 23 наукові статті, серед яких три статті у наукових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 16 – у наукових виданнях України, які індексовані в міжнародних наукометричних базах, чотири – у наукових виданнях інших держав, та 10 тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах.

В опублікованих працях дисертантом повно викладено наукові положення, висновки і рекомендації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Водночас, в дисертаційному дослідженні Андрія Палюха, як і в будь-якій іншій науковій праці, що присвячена фундаментальній проблемі конституційного права, є і деякі дискусійні або недостатньо обґрунтовані положення, висновки та узагальнення.

1. Дискусійним вбачається виділення таких структурних елементів конституційно-правових засад державної політики у сфері фізичної культури і спорту в Україні як «комплекс принципів, функцій державної влади та місцевого самоврядування, правовий статус суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту й відповідні гарантії її здійснення» з огляду на те, що правовий статус суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту власне визначається саме законодавством України, а гарантії складаються з нормативно-правових та організаційно-правових. Бачиться, що потребує уточнення співвідношення понять «державне управління в сфері фізичної культури і спорту», «механізми реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту» та «конституційно-правові засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту».

2. В цілому підтримуючи позицію дисертанта щодо необхідності підтримки видатних українських спортсменів, спірною вбачається авторська позиція про необхідність доповнення Конституції України таким положенням адже ідентифікують державу та її успіхи не лише через видатних спортсменів, а і через видатних науковців, митців та ін.

3. Вважаємо, що робота значно виграла б, аби в ній було акцентовано увагу не лише на міжнародно-правових актах у сфері фізичної культури та спорту, які були прийняті «...в рамках міжнародних міжурядових організацій, зокрема ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи та низки інших, на яких базуються політика країн і міжурядове співробітництво у сфері боротьби з допінгом у спорті, піклування про здоров'я спортсменів, чесну гру, викорінення шахрайства та майбутній спорт», а й на конституційних традиціях держав, які були взяті за основу при розробці цих міжнародно-правових актів.

4. У підрозділі 4.3 «Місцеві органи публічної влади України в процесі реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту» автором дисертаційного дослідження використовуються такі дискусійні терміни, як «місцева публічна влада», «місцеві органи публічної влади», поняття яких в національному законодавстві України не визначено. Також, в дослідженні дисертант зосереджує увагу на організаційній основі реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту на місцевому рівні, і визначає такий самостійний суб'єкт її реалізації, як місцеву публічну владу.

Потребує додаткової аргументації вживання саме цієї термінології, а також уточнення визначення понять «місцева публічна влада», «місцеві органи публічної влади».

5. В роботі автор стверджує, що сучасна правозастосовна діяльність Ради Європи у сфері фізичної культури і спорту базується на практиці Європейського суду з прав людини. Автором здійснено аналіз рішень ЄСПЛ у справах «Харрісон та інші проти Сполученого Королівства» від 25 березня 2014 р. (рішення щодо прийнятності); «Остендорф проти Німеччини» від 7 березня 2013 р. (право на свободу та безпеку (ст. 5 Конвенції)); «ФК Мретебі проти Грузії» 31 липня 2007 р. (право на справедливий суд (ст. 6 Конвенції)); «Португальська професійна футбольна ліга проти Португалії» від 27 квітня 2012 р. (рішення щодо прийнятності) та інші. З огляду на те, що рішення Європейського суду з прав людини є джерелом права в країнах-учасницях Ради Європи, та є обов'язковими до виконання державами, проти яких вони винесені і на їх виконання вони вживають заходи індивідуального та загального характеру, зокрема, вдосконалення законодавства та практики його застосування, бачиться, що доцільним було б охарактеризувати вплив вище зазначених рішень на конституційно-правові засади політики держав-учасниць Ради Європи в сфері фізичної культури та спорту в цілому та держав, проти яких їх було винесено зокрема.

6. Потребує кореляції підхід автора щодо спортивного громадянства із законодавством України, міжнародно-правовими актами.

Зазначені рекомендації та зауваження носять здебільшого уточнюючий, дискусійний та рекомендаційний характер, сприяють науковій полеміці і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Палюха Андрія Ярославовича.

Дисертаційне дослідження Палюха Андрія Ярославовича є самостійною науковою працею, в якій поставлені та вирішені ряд теоретичних і практичних завдань, що мають важливе значення для розвитку конституційно-правової науки.

Автореферат дисертації Палюха Андрія Ярославовича повністю відтворює основні положення та висновки дисертації на тему «Конституційно-правові засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту». Їх зміст і положення, що є предметом захисту, ідентичні. Форма і зміст дисертації і автореферату відповідають вимогам, що висуваються МОН України до спеціальності 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Загальний висновок. Дисертація Палюха Андрія Ярославовича на тему «Конституційно-правові засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту» є самостійною завершеною науковою працею, яка відповідає вимогам п. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 зі змінами, а дисертант заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.02 - конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного права
Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Оксана ВАСИЛЬЧЕНКО

ПІДПИС ЗАС. І. АУС.
ВЧЕРНІ СЕКРЕТАР НДЧ
КАРДАУЛЬНА Н. В.
18.04. 2021р.

